

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 • NR 9 • 1964

Mindre Meddelelser

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Mindre Meddelelser

Et heraldisk Embede genopstår

Den 8. august 1963 udsendtes fra Buckingham Palace meddelelse om, at den engelske dronning havde udnævnt en ekstraordinær herold, *Wales Herald Extraordinary*.

Det engelske *College of Arms*, der behandler alle heraldiske spørgsmål i England, består foruden af *the Earl Marshal* (hertugen af Norfolk) af tre våbenkonger, seks herolder og fire persevanter. Dog kan der i anledning af særlige begivenheder indenfor kongehuset, såsom kroninger o.a. udnævnes ekstraordinære herolder eller persevanter. Den nu foretagne udnævnelse fandt sted i anledning af dronningens besøg i Wales.

Den første herold med navnet *Wales* nævnes under Richard II i 1395, men embedet bortfaldt snart efter, og først nu, omtrent 600 år efter, genopstår den gamle titel, *Wales Herald*.

Der har i den mellemliggende tid ved flere lejligheder været medlemmer af *College of Arms*, der specielt har været udpeget til at varetage og behandle heraldiske sager for Wales, uden at det dog direkte har manifesteret sig i deres titel.

Således udnævntes 1484 Richard Champnay til våbenkonge med navnet *Gloucester*, og samtidigt blev han herold for Wales. Men embedet blev øjensynligt nedlagt ved hans død.

I 1725 optræder igen en herold, hvis arbejdsområde specielt omfattede Wales, idet der i forbindelse med oprettelsen af Bath-ordenen udnævntes en våbenkonge, *Bath King of Arms*, der foruden at tage sig af ceremoniel m. v. i forbindelse med Bath-ordenen tillige skulle være herold for Wales. Men heller ikke ved denne lejlighed blev embedet som herold for Wales besat mere end én gang.

Udnævnelse til ekstraordinær herold eller persevant er ikke blot en titel, men medfører at den pågældende bliver medlem af *College of Arms* og som sådan bl. a. indkaldes til tjeneste ved visse lejligheder, f. eks. den årlige åbning af Parlamentet.

Den nu udnævnte *Wales Herald*, major *Francis Jones*, er kendt for sine arbejder vedrørende walisisk heraldik og genealogi.

Det skal sluttelig nævnes, at der i dag findes fire ekstraordinære herolder og persevanter: *Arundel Herald*, *Norfolk Herald*, *Fitzalan Pursuivant* og *Wales Herald*.

Borg

Finlands

Landskapsvapen

I n:o 6 av *Heraldisk Tidskrift*, sid. 254–56, anmeldte jag de nya finländska länsvapnen, vilka faststälts den 18 januari 1962. Dessa vapen baserade sig ju till stor del på våra gamla landskapsvapen, vilka i samband med min anmälan blasonerats av Jan Rancke.

Landskapsvapnen hade aldrig officiellt fastställts, varför Ranekes blasonering även följde vapnens traditionella utseende. Nu har dock landskapsvapnens utseende fastställts genom statsrådets beslut av den 24 januari 1963 om Finlands historiska landskapsvapen.

De i beslutet fastställda blasoneringarna är på det hela taget de samma, som Rancke framfört, men i ett par fall har vapnen förbättrats genom att naturfärg ersatts med en heraldisk tinktur och dessutom har i några fall utseendet av detaljer fastslagits i blasoneringarna.

Förändringarna är i korthet följande:

I vapnet för *Satakunda* har svärdet blasonerats »av silver med fäste av guld» varjämte utsagts att björnen bör ha röd beväring.

I *Nylands* vapen har båten blasonerats »en med roder försedd båt».

Tavastlands lo har förändrats från naturfärgad till »av guld med svarta örnfotsar» varjämte utsagts, att de åtföljande stjärnorna är sexuddiga.

I *Kare lens* vapen har tillagts, att den pansarklädda armens ledplåtar är av guld.

Österbottens hermeliner är av silver med svarta svansspetsar.

Lapplands vildman har enligt beslutet fått en klubba av guld, varemot kransarna endast kallas gröna utan att lövslaget anges.

Dessa förändringar är på det hela taget obetydliga och knappast värda att nämnas i vanliga fall, men då de nya blasoneringarna är officiella, har jag ansett det vara skäl att omnämna dem.

Bo Tennberg

Finlands

Försvarsväsen

I Finland har den 20 september 1963 givits en förordning om försvarsväsendets emblem. Detta nya emblem, som komponerats av *Gustaf von Numers*, har enligt förordningen följande utseende:

»Försvarsväsendets emblem är lejonet i Finlands riksvapen, utan rosor, överlagt ett rött torn.

Brukas emblemet i svart och vitt är tornet svart och lejonet vitt, såsom bilden ... utvisar.»

Bo Tennberg

Universitets - Persevant

I maj 1963 meddelte Yale University i Connecticut i de Forenede Stater, at det havde udnævnt professor *Theodore Sizer* til »Pursuivant of Arms« med ansvar for al universitetets heraldik. Det var, mente man, første gang et amerikansk universitet havde oprettet en sådan stilling.

Vi kan godt tage den Gamle Verden med: Det er sikkert første gang overhovedet, at et universitet opretter en sådan post. Men hvorfor ikke? Herolder (med de over- og under-ordnede grader *våbenkonger* og *persevanter*, »pursuivants«) har til opgave at kontrollere antagelse, tildeling og føring af våbener inden for en bestemt jurisdiktion. Vi er vant til, at det kun har været konger eller fyrster, som har haft herolder, men da der stadig bliver færre konger, uden at behovet for heraldik tager af — snarere tværtom — er det klart, at der er brug for nye herolder. Vi ser da også, at republikker har deres herold (f. eks. Irland), at den katolske kirke på en måde har sin (uanset at han ikke betegnes som sådan), og altså nu, at et stort universitet udnævner sig en *Pursuivant of Arms*.

Theodore Sizer, verdens første universitetspersevant, er 72 år gammel. Han har været knyttet til Yale University siden 1927, indtil 1947 som leder af universitetets kunstmuseum, fra 1931 tillige som professor i kunsthistorie. Under Anden Verdenskrig var han oberstløjtnant i det amerikanske luftvåben og medlem af Kommissionen til Bevarelse af Kunstværker på de Europæiske Krigsskuepladser. Fra 1957 har han været emeritus.

I løbet af de sidste tiår har Theodore Sizer dels nyttegnet ældre våbener, dels komponeret nye, for universitetet selv, for dets 12—14 kollegier, 10—12 fakulteter, og adskillige andre institutioner, klubber m. m. Våbenerne anvendes uden på og inden i bygninger, på brevpapir og exlibris, på flag og bannere, blazere, sølvstøj, i væg- eller gulvtæpper, og mange af disse genigelser i vidt forskellige materialer er udført af Theodore Sizer selv, som, ved

Her ses professor Sizer omgivet af heraldik han har udformet. Bag hans hoved hænger Yale College's banner: i felt af hermelin et rødt andreaskors (grundlæggeren, Elihu Yales familievåben); i skjoldhovedet Yale University's våben: i blåt felt en opslået Bibel, hvid med gule kanter. I hånden holder han en stav, hvis hoved er smykket med Davenport College's våben. Det forreste banner viser bagparten af et fabeldyr, sikkert den i engelsk heraldik velkendte »yale«, hvis interessanteste egen-skab er dens evne til at svinge sine to krumme horn hvilken vej den vil.

siden af hvad han ellers er, er både kunstner og kunsthåndværker. Han har tillige skrevet og forelåst om heraldik.

Alt dette er jo storartet, men allerbedst er Theodore Sizers fornemmelse for det egentlige i heraldikkens formål og væsen. Om sig selv som professor siger han: »Mit mål var at sætte ild til mine studenter,« og han går til sin opgave som persevant i en lignende ånd. Hans heraldik er stærk, klar, kæk; der er ingen tvivl om, at det for ham er et lykkeligt arbejde. Muligvis er det derfor, han ikke har valgt at kalde sig »herald«, men *Pursuivant*. Dette ord vil nemlig måske skabe særlige associationer i de Forenede Stater, hvis Uafhængighedserklæring indledes med de berømte ord — som til stadighed klinger i amerikanske øren — om ethvert menneskes ret til »life, liberty and the pursuit of happiness«.

S.T.A.

”Gransnittet”

Til det spørgsmål, som blev reist av *Bo Tennberg* i HT side 311—12, og besvart av *Torsten G. Aminoff* og *Holger Tillisch* i HT side 359—62, kan gøres følgende bemærkninger:

Når Tennberg nevner at det av *Gustaf von Numers* konstruerte snitt blev presentert i *Archivum Heraldicum* 1957, bør det vel tilføies at det var *Arold Berghman*, som foretok presentasjonen og da kalte snittet gransnitt (*traite de sabin*). Tidligere hadde von Numers selv offentliggjort en meddelelse om snittet under navn av gransnitt (*Tannenschnitt*) i årboken 1953/54 for *Société Héraldique Luxembourgeoise*. Endelig bør det nevnes at snittet i 1954 blev optatt i et luxembourgsk kommunevåben og da kalt *Tannenschnitt*.

Både snitt og navn er således gjort

internasjonalt kjent og har vunnet internasjonalt anerkjennelse.

Om heraldiske snitt, som henter sitt motiv fra vekstriket, kan i sin almindelighet bemerkes, at den del av snittet som vender ned, i like høi grad skal illudere som den del, som vender op. Det av von Numers konstruerte gransnitt (se side 315) oppfyller dette krav, idet det skaper forestillingen om en rad op- og nedadvendte grankvister, (de opadvendte kan forstås som grantopper). Det gransnitt, som senere er innført i offentlig finsk heraldik (se side 314), synes derimot å bestå av en rekke op- og nedadvendte grantrær, og illuderer så meget mindre, som granen med sine tunge, hengende grener mer enn de fleste trær har fått sin form bestemt av tyngdekraften. Når Holger Tillisch finner at det mellom de to gransnitt ikke er større forskjell enn mellom de av ham presenterte kløversnitt (se side 361), kan han ikke ha tatt dette moment i betraktning.

Det gjelder om heraldiske snitt, som på en eller annen måte deler et felt i to, i metall og farve, at de ikke kan tilhøre den ene del mer enn den andre, ikke tjene til å karakterisere metallet mer enn farven. I de tilfelle, hvor snittet av en eller annen grunn synes å tilhøre enten metallet eller farven, taper det sin abstrakte karakter av snitt og forvandles til profil. Gransnitt nr. 2 blir således nesten uvegerlig å opfatte, ikke som et heraldisk snitt, men som en stilisert skogsprofil.

Men også von Numers' gransnitt kan komme til å få karakter av profil. Det gjelder således kommunevåbenet for Pudasjärvi: I hvitt felt en gående (sort?) bjørn; delt ved et gransnitt et (blått?) skjoldhode med syv (gull?) stjerner. Vå-

benet kan vel så godt beskrives ikke-heraldisk som: En bjørn gående i en snekledd, stilisert skog med Karlsvognen lysende over på en vintermørk himmel. Det dreier sig her om et oprinnelig naturalistisk utført seglbillede fra 1700-årene som vesentlig ved hjelp av gransnittet er gjort «heraldisk». Men skjoldet som det er blitt, minner fremdeles mer om en stilisert eventyrillustrasjon, vel å merke en ganske udmerket sådan, enn et våben. Og det kan være spørsmål om det her ikke hadde vært bedre *ikke* å ha brukt gransnittet, men reservert dette for hvor det kunde være kommet fullt til sin rett (som f. eks. i Varpaisjärvis våben — side 315).

I Torsten G. Aminoffs uttalelser om «granskuran» fortjener ikke følgende ord oppmerksomhet: «Man bör överhuvud vara mycket återhållsam med att införa nya grundbegrepp i heraldiken och till dessa hör framför allt skurorna.» Her kan tilføies, at man også bør være meget tilbakeholden med å anvende heraldiske snitt i symbolikkens tjeneste, men når det skjer, da i særdeleshet undgå at snittene får profilkarakter, og enn mer at skjoldets innhold derved får landskapskarakter.

En slik anvendelse av snitt som symboler hvorved de hver for sig får profilkarakter og tilsammen landskapskarakter, forekommer det mig har funnet sted i det våben for Örestad, som er tegnet av *Jan Raneke* og gitt meddelelse om av *S.T.A.* i HT side 311. Med engang man her har fattet skjoldets symbolske innhold, vil man se det som et forenklet og sterkt stiliseret landskap.

Om noget kan anføres imot en slik opfatning, skulde det interessere mig å se.

Hans Krag

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.